

# עלים

## עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

שנה חמישית: גליון לז | שבת קודש פרשת שלח | כ"ה סיון ה'תשפ"ה

### עלה אבות

שיחת המשגיח הגה"צ רבי משה וואלפסון זצ"ל  
בבואו למערת המכפלה

ע"פ קובץ המתיבתא - כתר משה תשפ"ה מאת מתיבתא תורה ודעת

ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק (יג, כב).

**דרכים** היו לי ספקות אם בכלל יש לנסוע עם הציבור לחברון כי הדרכים בחזקת **בחזקת סכנה** סכנה. לפני שנה הלכתי לבדי, כי לא רציתי לקבל על עצמי האחריות מפני הסכנות וכו', אבל בשנה זו התיישבתי, שהיית שהננו צריכים סייעתא דשמיא מיוחדת על הנסיונות הקשים בזמננו, לכן יש לבוא לכאן על אף הקשיים. כך מצינו אצל כלב שהרגיש שיש לו נסיונות קשים, ובגלל זה היתה עצתו ללכת ולהשתטח במערת המכפלה, כי כאן הוא מקום שורש האמונה, כאן נמצאים האבות הקדושים שהם הם שורש אמונתנו.

**ערש האמונה** כלב שהרגיש שצריך ישועה באמונה מסר נפשו לבוא לכאן, ואף שהיה בזה סכנה, ככתוב (במדבר יג, כב) "ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק", והיתה סכנה גדולה מהנפילים הגבורים הענקים, ואעפ"כ הלך במסירות נפש לבקש שה' יצילהו מעצת מרגלים. ובכל דור יש נסיון מעצת מרגלים, רק שבכל דור הנסיון פושט צורה ולובש צורה, והעצת מרגלים של היום היא הכפירה והפריצות וכל המכשירים החדשים שיש בינינו, שמפתים את האדם לסור מהאמונה ח"ו. וחשבתי שעכשיו העת לבוא ולבקש במקומם של האבות הקדושים, מקום 'ערש האמונה' (cradle of emunah), ולבקש מהקב"ה שיצילנו מעצת מרגלים של היום - מכל הדעות הכוזבות ומנהיגי השקר ותאוות הזמן שנמצאים היום.

**השמחה** איתא בזוה"ק פרשת חיי שרה, שאם היה העולם יודע כמה חשוב יעקב אבינו **במקום האבות** בשמים, אזי בג' פרסאות סביב מערת המכפלה היו מנשקים את האדמה.

הרמב"ן בכתביו מספר, שבא לירושלים והתפלל סמוך למקום המקדש, והיתה לו שמחה גדולה, ואח"כ נסע נסיעה ארוכה למערת המכפלה כדי לנשק מקום קבורת אבות. וכתב הרמב"ן על שני הימים הללו - היום שהתפלל אצל המקדש והיום שהתפלל במערת המכפלה - שבכל שנה בשני ימים אלו יהיה יום טוב באכילה ובשתיה להודות ולהלל לה' על מה שזכה לזה.

כשבא השינאוואו רב לארץ ישראל, לקח אותו רבי אלעזר מנדל'ע בידערמאן [אביו של רבי דוד'ל זיע"א] לחברון. כשהגיעו אל הרי חברון, אמר, "שינאווער רב, איהר זעהט וויא די בערג טאנצען" - 'אתה רואה שההרים רוקדים', בגלל שעל ההרים הללו דרכו האבות הקדושים, לכן ההרים רקדו כאילים.

**אמירת** מקום זה מעורר רחמים וחסדים על כלל **"חברון"** ישראל. איתא בגמ' יומא (כת), שבבוא זמן העבודה בבוקר יום הכיפורים היו מכריזין "האיר המזרח עד שבחברון", ולמה הזכירו חברון הלא היו בירושלים - אלא כדי להזכיר זכות ישיני חברון. אמירת "חברון" ממשיכה רחמים וחסדים גדולים.



יהודים מתפללים במערת המכפלה. משנת ה'כ"ז ועד שנת תשכ"ז לא הניחום השלטונות לעלות אלא עד המדרגה השביעית

### עלה דף

פעולות אומות העולם הם לצורך עצמם

ע"פ ספר תורת חיים על מסכת עבודה זרה, מאת מוהר"ר אברהם חיים שור זצלה"ה, מהדורה חדשה בתוספת כל השמטות הצנוזרה עם פרקי תולדות ומבוא, נערך ע"י הרב אברהם מנחם וויינשטיין שליט"א

איתא בגמ' (ע"ז ב, א), לעתיד לבא וכו', נכנסה לפניו מלכות רומי תחלה וכו', ואומרים לפניו, רבש"ע, הרבה שווקים תקננו, הרבה מרחצאות עשינו וכו', וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה, שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמכם וכו'. מיד יצאו בפחי נפש. יצאת מלכות רומי, ונכנסה מלכות פרס אחריה וכו'. ע"כ הגמ'.

נראה, דשווקים ומרחצאות וכל הנך בדסמוך, תיקוני מדינה נינהו ותחילת עשייתן לצורך כל אדם הוא בין גוי בין ישראל, אלא דאינהו שקורי קא משקרי ואומרים שלא עשו אותן אלא בשביל ישראל לחודא שיתעסקו בתורה, ולכך רוצים ליטול שכר גדול כישראל, שכל המסייע את חברו ללמוד תורה חולק עמו בשכרו, כדאשכחן ביששכר וזבולון. להכי לא אמר להם הקב"ה תיקנתם שווקים לעשות בהן סחורה וכו', שאלו עשאו לעשות בהן סחורה לא שייך למימר שעשו כן בשביל עצמן, דסתם צרכי מדינה לצורך כל אדם הוא נעשה כדפירשת, ולכן איצטרך למימר תיקנתם שווקים להושיב בהן זונות, פירוש דתחילת עשייתן לא הוה לצורך תיקון המדינה וכו'. מרחצאות לעדן בהן עצמכם וכו', בדווקא קאמר לעדן, ולא קאמר לרחוץ בהם, שאלו עשאו לרחוץ לא הוה שייך למימר שעשו כן בשביל עצמן דסתם צרכי מדינה לצורך כל אדם נעשה וכו'. וכן באידך דברים, עשאו לצורך עצמם ולא לצורך המדינה. ועל הדברים שבהכרח נעשים לצורך המדינה, השיבם הקב"ה כסף וזהב שלי הוא, ומלחמות אני עשיתי, ואין לכם זכות בזה.

והשתא אתי שפיר הא דקאמר אינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינו, דמימר אמרי דמהאי טעמא יקבל מהן הוא יתברך טענת גשרים וכרכים ומרחצאות, שיהפך בזכותן בשביל כך לומר שלצורך תיקון המדינה עשאו בין לצורכם בין לצורך ישראל, ונהי שלא יקבלו שכר כל כך כישראל, מ"מ יקבלו שכר קצת כיון דבשביל ישראל נמי נעשו. ונראה דהיינו דנקט תלמודא, וכי מאחר דחזית וכו' דלא מהניא ולא מידי, פירוש, כיון שאין מהפך בזכותן כלל ולא יקבלו שכר מידי אפילו מקצת שכר, מאי טעמא עיילי.

**הערת הרב הלל שמעון שימאנאוויטש:** בחידושי מרן רי"ז הלוי על התורה (פרשת בראשית) עמד מדעתו על הרבה דיוקים הנ"ל וכתב לפרש בדרך דומה אבל שונה מבעל תורת חיים זצ"ל. ולפי דבריו יוצא שאע"פ שמה שעשו אומות העולם היה בשביל ישראל ובשביל התורה, מ"מ כיון שהם עשו בשביל עצמם אין להם מתן שכר. ושמעתי שכע"ז אמר **המשך בעמוד 3**

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו וערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א		ערב שבת	
יום השבת	ליל שבת	ערב שבת	מנחה גדולה (גר"א וגר"ז)
8:19/9:13	8:11	1:37	הדלקת נרות (18 דקות)
9:52/10:28	8:29	4:43	שקיעת החמה (צריך להחמיר ב' דקות)
12:58	9:14	6:55	זמן קר"ש (לערבית לפני הסעודה)
8:29	6:58-7:58	7:20	מזל מאדים (למאן דחש ליה)
זמן כוכבים קטנים רצופים (8.5 מעלות)	זמן תפילה מנ"א (לפי האופק) וגר"ז	זמן קר"ת לחשבון 16 מעלות	אכטיל (שמינית היום)

מולד חודש תמוז: יום רביעי בערב (אור ליום ה') 9:58-4-1 חלקים. ר"ח ביום ה' ובעש"ק | די מולד וועט זיין מיטוואך נאכט און פופציג מינוט מיט פיר חלקים נאך ניין

ראיתי בגליון שבועות מ"ש בנוגע לברכת התורה על הרהור, וזכרתי שבשנות תשמ"א-תשד"מ זכיתי ללוות את זקני הר"ר שמעון מושקוביץ ז"ל מוינה הרבה פעמים כשביקר את מו"ר הרב אברהם יהושע סאלאוויצ'יק שליט"א, הם שחו בדברי תורה את והב בסופה, ובאחד הביקורים דברו אודות מחלוקת המחבר והגר"א אם המהרהר בדברי תורה צריך לברך מקודם או לא. ופירש מו"ר שליט"א הפסוקים בתמניא אפי (תהלים קיט, יא-יג) לפי שיטת המחבר כך:

דוד המלך מתעורר בבוקר, ומיד **בלבי צפנתי אמרתך** - דוד המלך מהרהר בדברי תורה לפני ברכת התורה, למען לא אחטא לך - כי הדיבור בדברי תורה לפני ברכת התורה אסור. **ברוך אתה ה' למדני חקיך** - אח"כ מברך דוד המלך ברכת התורה, ומיד הוא יכול לדבר בדברי תורה, ולכן **בשפתי ספרתי כל משפטי פיך**, ודפח"ח.

בברכה, יוסף אלז וינוביל



הגרא"י הלוי סאלאוויצ'יק שליט"א

\*\*\*

### קריאה ממגילה הכתובה על קלף

ראיתי בעלים לחג השבועות מאמרו של הרב הלל שמעון שימאנאוויטש שליט"א בענין ברכה על קריאת המגילות. והביא הרבה מראי מקומות

והערות בענין. ונפלאתי לראות שנכתב בטוב טעם ודעת, מסודר בשפה האנגלית באופן ברור ומדויקת (וקיים בזה דברי הרמב"ם בפ"ב מהל' ק"ש ה"י עיי"ש היטב).

אבל מה שפקפק על ההנהגה שנהגו בהרבה ישיבות ובתי מדרש שקורין המגילה ממגילה כשרה, ושאל אם יש בזה חשש גורם ספק ברכות, ועדיף לקרות מחומש. לענ"ד לא זכיתי להבין את צד הפקפוק כלל, דודאי שיש מעלה בקריאה מתוך מגילה כשרה, וכדמבואר בתשובת רמ"א שהובא במאמר. ואף שהעם נהגו שלא לברך, אבל אין זו סיבה למה לא יעשה המצוה באופן מהודר ביותר. אף שאינו ברור טעם הדבר שהעם נהגו שלא לברך, וכי מצינו שלא יעשה מצוה בהידור יותר מחמת ספק הברכה. ועוד, דבפשטות הדין דגורם ספק ברכות הוא בעיקר בברכת הנהנין ולא בברכת המצוות [הערת המערכת: אכן כן כתב בשו"ת הרדב"ז (א, רכט) שכשמקיימים ספק מצוה גם מברכים עליה. אולם כידוע נחלקו בזה ראשונים ואחרונים].

ברכה והצלחה, בנימין אליאס

## לא קם נביא בישראל כמשה

# עלה נבואה

ע"פ ספר שמן ששון על התורה ומועדים מאת הרה"ר שמואל נח מערמלעלשטיין שליט"א

ותדבר מרים ואהרן במשה וגו' (יב, א).

פרשה זו טעונה ביאור רחב, מה החשד של מרים ואהרן במשה, ומה תשובת הקב"ה להם.

ונראה, דאיתא בסנהדרין (פט, א) הכובש נבואתו לוקה, וחבריו הנביאים מתרים בו. ומקשינן איך הם יודעים שהוא קיבל נבואה, ואמר אביי דכתיב (עמוס ג, ז) "כי לא יעשה השם דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים". ופריך ודלמא הדרי ביה, ופריק אם איתא דהדרי ביה, אודועי הוה מודעי לכולהו נביאי. ע"כ הגמ'. וכתב ע"ז בפחד יצחק (פסח מאמר עח אות ח) וז"ל, ומפורש הוא בכאן, דכללא הוא, דכל נבואה הבאה לו לנביא, יודעים בה שאר נביאים, אע"פ שנבואה זו לא באה עליהם ביחוד.

וע"פ זה יש לבאר הפרשה, שכששמעו אהרן ומרים שמה פירש מאשתו, והם לא שמעו, הכריעו מכח הכלל הנ"ל שעשה משה כן מדעתו, שאם היה ע"י צווי

בנבואה, "הלא גם בנו דיבר השם" ולמה לא שמענו כשקיבל משה נבואתו זו. ומאחר שבהכרח עשה מדעתו, לפיכך ערערו עליו.

ולזה באה להם דבר השם, "שמעו נא דברי... פה אל פה אדבר בו", ר"ל שאף כי אתם ג"כ נביאים, אבל דרגתו של משה היא דרגא אחרת וסוג אחר לגמרי בנבואה, ולכן אתם לא יכולתם לשמוע את זה.

וביאור הדברים הוא ע"פ מה שכתב בפחד יצחק (שם) וז"ל, וברור הוא דכלל זה [דחבריו יודעים] אינו נוהג אלא גבי שאר נביאים שאין חילוק בסוג הנבואה שלהם, אבל בוודאי שאין דבר זה נוהג בנוגע לנבואתו של משה. דבשום אופן לא ניתן להאמר, כי שאר נביאים היו יודעים בכל פעם שבאה לו נבואה למשה. והיינו מפני שנבואתו של משה ונבואתם של שאר נביאים, הם שני סוגים מובדלים זה מזה בהחלט.

וזהו שהשיב הקב"ה למרים ואהרן "פה אל פה אדבר בו" [זו הודעה על דרגת נבואתו של משה], אשר על כן אין ראייה ממה שלא שמעו הנבואה שנאמר למשה, שלא קיבל משה נבואה בדבר, דכיון שסוג נבואת משה הוא בדרגה אחרת לגמרי מסוג נבואתם.

### המנהגים נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן ע"פ לוח ההלכות והמנהגים (ליטא), נוהג בחכמה (בית מדרש גבוה), ימינו קדם (אויברלנד)

הוא הדין ששה מתפללים. 5) לחזרת הש"ץ, עמא דבר להמתין על עשרה [כלומר הש"ץ ותשעה מלבדו] אם לא בשעת הדחק. ויכולים לצרף גם מי שמתפלל עם הש"ץ. 5) בשעת הדחק גדול יש שהיו מקליין לומר דבר שבקדושה כשיש ט' והקטן אוחד חומש בידו (רמ"א סימן נה סעיף ד). וראה אגרות משה (או"ח חלק ב סימן יח). 6) לענין צירוף אנשים שאינם בדעתך, יש כמה פריטים. ובדרך כלל יש מדרגות, דהיינו בשוטה גמור או זקן וחולה שנטרפה דעתו לגמרי, אינו מצטרף אף שעונה אמן (ערוה"ש סימן נה סעיף ג). אבל כשאפשר לו ליישב דעתו, וכן לענין שיכור, לפעמים יכול לצרפו ופעמים אינו יכול לצרפו. 7) צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ולא בחדרים שונים [אע"פ שהכל תחת גג אחד]. ויש מקילים ע"י מה שהעשרה רואים זה את זה (ראה שו"ע סימן נה סעיף יד ובמשנ"ב שם ס"ק נב). 8) כאשר לא היו עשרה בעת התפילה [או לימוד] ושוב באו עשרה, אפשר לומר קדיש. אבל נכון באופן זה שיאמרו בעשרה איזה פסוקים או לימוד (משנה ברורה סימן נה ס"ק ב). ויש קורין תגר על האומרים קדיש דרבנן אחר לימוד ביחיד עם אמירת איזה משנה (ערוה"ש שם סעיף ה).

יום ד' כ"ט סיון: סדר יו"כ קטן למי שנוהג בו. ביום זה שלח משה רבינו את המרגלים, והתחילו מ' יום של פורענות שנשלמו בתשעה באב. על כן ראוי להתעורר ביום זה לסליחה ולכפרה. וגם שהוא תחילת התקופה האחרונה של השנה.

**מנהגי תפילה בפרשת השבוע: צירוף עשרה למנין (שו"ע סימן נה)**

1) כל דבר שבקדושה צריך עשרה, ומקורו מגזירה שוה 'עדה' ו'תוך' דמרגלים ועדת קרח, שהיו עשרה מרגלים חוץ מכלב ויהושע (מגילה כג, ב). בשו"ת אגרות משה (או"ח חלק א סימן כג) הוכיח מכאן שאפילו בעלי עבירה יכולים לצרף לעשרה בשעת הדחק, אבל יש חולקים על זה. וראה עוד מה שכתב האג"מ באו"ח חלק ב (סימן יט). 2) אם התחילו דבר שבקדושה [כגון קדיש] עם עשרה, ויצאו מקצתו, גומרים כל זמן שנשתייר רובם. 3) רוב פוסקים מקילים שא"צ אלא ששה עונים [כגון בתפילת ערבית] עם עשרה ארבעה מתפללים. וא"צ להמתין עד שיהיו עשרה [ש"ץ ותשעה עומן] עונים. 4) לתפילת שמונה עשרה, החמיר האגרות משה (חלק א סימן כח-ל) שיהיו עשרה מתפללים דוקא ולא די בששה מתפללים. ויש מקליין בזה, שכמו שדי בששה עונים

כ"ג סיון: כתב במקור חיים להחות איר, שראוי לשמוח קצת ביום זה, כי ביום זה כתב מרדכי להשיב את הספרים בימי המן אחר שבעים יום. ומאידך, בסידור יעב"ץ הביא שיום זה הוא תענית צדיקים. לפי שביום זה נשלם חודש ימים שאכלו את השליו, וכן ביטלו בו הביכורים בימי ירבעם בן נבט, ומגלגלין חובה ליום חייב שבו בפרק מתו הרבה בגזירות ת"ח.

**מיתת צדיקים הרוגי מלכות:** כ"ה סיון הוא יום מיתת צדיקים, רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בן אלישע שהיו ראשונים לעשרה הרוגי מלכות, כמבואר בפיוט ליו"כ (אלה אזכרה) וקיונת לת"ב (ארוי הלבנון). בכ"ז סיון נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו (סידור יעב"ץ).

**פרשת שלח:** בקריאת התורה, יש שנהגו לקרוא בקול נמוך מהפסוק 'ותשא כל העדה' עד 'ויכתובם עד החרמה' (י, א-מה) [פרי חדש (סימן תכח ס"ק ז)]. אבל אחרים שוללים מנהג זה, ורק בחטא העגל ובקללות עושים כן (תורת הקורא).

**אהבה לפרשת שלח:** ק"ק אשכנזים בימי קדם אמרו בשבת זו בברכת אהבה רבה פיוט מענין מצות ציצית, ונדפס בסידור אוצר התפילות.

ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה (טו, כ).

**שיעור חלה** שנינו במסכת חלה (פרק ב משנה ו) ששיעור חלה חמשת רבעים קמח, והוא כשיעור עומר במדבר שהיה עשירית האיפה. לפי החשבון, שיעור עיסה שחייבת בחלה הוא קמח בנפח מ"ג ביצים [וחומש ביצה] - ורמז לדבר מ"ג בגמטריא חלה. וכן בשו"ע (יו"ד סימן שכד סעיף א) הביא שיעור זה של מדידת ביצים. כפשוטו, אופן מדידת הביצה הוא ע"י שממלא כלי במים עד שפתו, ונותן לתוכו הביצים, וכל המים שיוצאים מן הכלי הם שיעור ביצה. אולם כבר בימי הראשונים הקלו על הציבור ועשו כלי מיוחד כפי שיעור זה, והכל היו יודעים שכאשר ממלאים כלי זה קמח חייבים בחלה.

אף ששיעורי חלה בזמן חז"ל והראשונים ניתנו במדת נפח (volume) ע"י מילוי כלי המחזיק מ"ג ביצים, והוא השיעור היותר מדויק למלא כוסות של קמח, אך מכל מקום היום העולם רגילים לשער ע"י משקל (weight). לכן נתנו פוסקי זמנינו שיעורים כפי המשקל. שיעור מ"ג ביצה כפי המשקל הוא לפי מידות ארה"ב 3 פונד 3-1 אונץ. ולפי המדה בארץ ישראל [ורוב המקומות בעולם] הוא שיעור קרוב ל-1500 גרם (אחד וחצי ק"ג).

**מהפכת הצל"ח** עוד אופן לשער מידות, מובא בגמ' פסחים (קט, א), והוא ע"י מדידת האצבעות וממנו שיעור רביעית ומ' סאה למקוה. הנוב"י מדד ומצא שהשיעור כפי האצבעות כמעט כפול משיעור הביצים אשר היו לפניו. ובספרו חידושי הצל"ח (פסחים קטז, ב) קבע, שעל כרחינו לומר שנתקטנו הביצים עד קרוב למחצה ממה שהיו בימי חז"ל, ולכן צריך להחמיר לענין כל שיעורי מצות כזית מצה ומרור ועוד, ולהכפיל השיעור. בעיקר חידושו הסכימו לו גדולי האחרונים בשעתו, ראה להלן.

יצויין שדברי הצל"ח הם רק לחומרא, כמו ששמע מדבריו, וכן כתב תלמידו הר"א פלקס בעל התשובה מאהבה. ולכן לענין חיוב הפרשת חלה שדבריו הם לקולא - כלומר שאין צריך להפריש עד שיעור גדול - ממילא מחמירים להפריש כבר בשיעור הקטן לפי מדידת הביצים. אבל גם לשיטתו יוצאת חומרא לענין הברכה על החלה, שאינו יכול לברך עד שיש עיסה כשיעור הגדול.

על עיקר תמיהת הצל"ח שאין הביצים שלנו משתווים עם שיעור האצבעות, ידוע מה שכתב תלמידו בשו"ת תשובה מאהבה (חלק ג סימן תז) שמורו היו לו אצבעות גדולות, ולכן לא הושוו השיעורים. אמנם החזו"א כתב דברים חריפים על השערה זו, וכתב כי ודאי הצל"ח היה יודע דבר זה, וא"כ היה משער כפי האצבעות של אנשים אחרים בינונים. ועוד, שגם היום מודדים ומוציאים שאין השיעורים משתווים. ומכל מקום אולי כוונת הר"א פלקס היתה שמה שהצל"ח מצא שהפער גדול כל כך, כמעט כפליים, זהו מחמת שמדד באצבעות הגדולות שלו, כי עיניו רואות שאין הפער גדול כל כך.

לכאורה בעיקר המדידה קשה לעמוד על הנסיון בדקדוק, וכמו שאמרו חז"ל שלא כל האצבעות שוות. וכן לענין ביצה שהיא בשיעור בינוני, קשה לדעת איך להגדיר בינוני, וגם לא נדע באיזה ביצים מדד הנוב"י. כהיום יש ה' מידות של ביצים - קטן, בינוני, גדול, הכי-גדול (x-large), ענק (jumbo). מסתבר שהשיעור הוא כפי המידה הממוצעת בין אלו, והוא הנקרא גדול. וכן כתב בהגדת קול דודי, שהביצה הנקראת בינוני, היא קטנה מהביצה הבינונית של חז"ל.

**הכרעה בין השיטות** ומזה נצמחו שתי שיטות עיקריות בכל שיעורי מצות, כיצד מודדים הכזית והכביצה, הטפחים והאמות. בספרי זמננו, שתי שיטות אלו נקראים על שם הגרא"ח נאה והחזון איש. אבל ליתר דיוק שתי השיטות הם: א) המנהג הישן ב) חידושו של הצל"ח שנתקטנו הביצים. ודנו בשאלה זו כל הפוסקים מזמנו של הנוב"י עד היום. הרבה פוסקים הסכימו לדברי הצל"ח - ראה מעשה רב להגר"א (אות קה, קצא) ובשו"ע הרב, ובשו"ת חתם סופר (סימן קפא). מאידך, בערוך השלחן (הלכות בציעת הפת והלכות חלה) תמה על דברי הצל"ח, וכתב שאף שגדולי עולם הסכימו לו וכן נוהגים המדקדקים, מ"מ מעיקר הדין יש לתפוס השיעור הקטן. והכרעת המשנה ברורה (ראה סימן רעב וסימן תפו) ע"פ הבית אפרים, שבשל תורה [כגון כזית מצה ומרור, קידוש ליל שבת, שיעור מ']

סאה למקוה] מחמירים כהצל"ח. ובמצות דרבנן [הבדלה, ד' כוסות] סומכים על המנהג הישן לשער בביצים.

**הגרא"ח נאה** בדור האחרון (החל משנת תש"ז) חיבר הגרא"ח נאה ספר 'שיעורי והחזו"א' תורה' וספר 'שיעורי מקוה' כדי לחזק המנהג הישן, ודלא כהצל"ח. ואילו החזו"א תפס חידושו של הצל"ח להלכה, שלדעתו הסכימו רוב גדולי דורו, וכן הובא בספרו (סימן לט) 'קונטרס השיעורים'. גיסו של החזו"א, בעל הקהילת יעקב, חיבר ספר 'שיעורין של תורה' ואחר כך הוסיף קונטרס 'איפת צדק', כדי לבאר דעת החזו"א. [יש להעיר שבאופנים מסוימים מקילין ע"פ שיעורי החזו"א, כגון במדידת אמות לתחום שבת, שזה בכלל הלכה כדברי המיקל בעירוב]. הגר"מ פיינשטיין צ"ל ובנו הגר"ד פיינשטיין (בהגדת קול דודי) בהסכמת אביו עשו מדידות הן בביצים והן באצבעות בעצמם, ומצאו שהשיעור הגדול אינו אלא חצי יותר משיעור הביצים [כלומר, רביעית לפי הביצים כמו ג' אונץ, וכפי האצבעות ד' וחצי אונץ].

יש לציין, שלאחרונה יצאו עוד ספרים ורוצים לחלוק גם על שיעורו של הגרא"ח נאה, ומקטינים את השיעורים, ומביאים ראיות מימי קדם. ויש סומכים על דבריהם רק לחומרא כגון לענין שיעור חלה [בלי ברכה]. ובנושא זה כבר נשתברו הרבה קולמוסין - ראה ב'מידות ושיעורי תורה' להרב חיים בניש ובספר 'מאזני צדק' לידידי הרב דוד ברוינפלד שליט"א.



הגר" אברהם חיים נאה זצ"ל

**רוחב אצבע** לפני ארבעים שנה (שנת תשמ"ב) חידש הרב **או עובי אצבע** אברהם יהודה גרינפלד במאמרו 'מידה כנגד מידה' יישוב על הסתירה של הצל"ח, שאין מדידת האצבעות נעשית ברוחב האצבע, כי אם בעובי האצבע שהוא קצת יותר. הוא מצא דבר נפלא, שכשמודדים את עובי האצבע יוצא השיעור בדקדוק גדול כמו הביצים שלנו. אולם אף ששמעתי מבני משפחתי שהגרש"ז אויערבאך צ"ל נהנה מחידושו, וגם היתה לו הסכמה מהאגרות משה [אף שהאגרות משה כתב שלא היה לו פנאי לעיין], מכל מקום הקהילת יעקב ועוד אחרים יצאו כנגדו, שדבריו הם נגד כל הפוסקים שמדדו ברוחב ולא בעובי.

ובקונטרס מראה מקומות הלכות חלה מאת הגאון הרב שאול כ"ץ שליט"א (עמ' תקסד הערה תלח) הביא ראייה מהשו"ע הלכות מקואות (יו"ד סימן רא סעיף מ) לגבי שיעור עירוב מקואות כשפופרת הנוד, שהשיעור הוא ב' אצבעות שמתהפכות, וזה פשוט ברוחב ולא בעובי. אמנם שני אחרונים קרוב לזמנו של הצל"ח מצאו שהשיעור האצבעות שוה עם שיעור הביצים או אפילו קצת פחות ממנו, הלא המה החוט השני לבעל חות יאיר (בסימן צז) והיעב"ץ (בכסא שן הלכות כוס של ברכה לברכת המזון), ואולי הם מדדו כפי עובי האצבע ולא רוחב האצבע, וצ"ע.

**הלכה למעשה** דבר זה נוגע להלכה למעשה ביותר בשיעור חלה, שהוא דבר השכיח. וגם הרבה נשים אופות חלה בעצמן, כדברי הרמ"א (סימן רמב סעיף א) שהוא מכבוד שבת לאפות חלה. וברמ"א משמע שיש להן ללוש שיעור חלה כדי לבוא לידי חיוב, ולא לאפות פחות משיעור חלה. וגם כמובן שיש ענין לעשות המצה בברכה, לכן בנות ישראל נוהגות לעשות שיעור חלה.

לאחרונה הרבה אופות חלת מחמצת (sourdough), שישראל אדוקים בעונג שבת, אבל במין זה הרבה פעמים אופות פחות מכשיעור של הצל"ח (חזו"א). לכן ראוי לה לעשות עיסה עכ"פ כפי השיעור הקטן [כפי הביצים שלנו], ובפרט בחו"ל שחלת חו"ל מדרבנן.

לפי מדידת האצבעות שהובא ג"כ ברמ"א הלכות חלה (שם), יוצא השיעור ע"פ המשקל קצת יותר מ-5 פונד למידות ארה"ב, וקרוב ל-2500 גרם (2 וחצי ק"ג) למידות ארץ ישראל. אמנם הגר"מ פיינשטיין צ"ל מדד כפי האצבעות [כלומר ע"פ דברי הצל"ח], ומצא שאין השיעור גדול כל כך, ולפי דבריו יוצא שהשיעור הוא קצת פחות מ-5 פונד. וא"כ שפיר עושות הנשים בארה"ב שאופות בשיעור 5 פונד כדי לברך. אמנם יפה העירו פוסקי זמנינו שכל השיעורים הנ"ל הם לקמח רגיל אבל היום יש עוד כמה מיני קמחים (חטה מלאה, גולטון גבוה, ועוד), ושהשיעור משתנה הרבה כפי המינים שונים.

אבל לפי השיעור בביצים, כבר אמרנו שיוצא בקמח הרגיל רק ג' פונד וג' אונץ והוא בערך ק"ג וחצי. ובודאי חייב להפריש בשיעור זה. ויש מחמירים להפריש [בלי ברכה] כבר בב' ושני שלישי פונד (2.7 lb) כשיעור ק"ג וחומש (1.2 kg). וכנראה שהמיקל לברך גם בשיעור זה יש לו על מי לסמוך.

# עלה מקום Visitation Rights

Based on *The Halachic Guide to Travel & Vacation*  
by Rabbi Menachem M. Abramson, shlita

ויעלו בנגב ויבא עד חברון (יג, כב)

**Entering a Mosque** According to many *poskim*, it is permissible to enter a mosque, though others disagree (See *Ran, Sanhedrin* 61b). According to the lenient opinion, it is certainly permitted to enter Yitzchok Avinu's *ulam* at Me'aras Hamachpeilah when it is open to Jews. (see *Teshuvos V'hanhagos* 4:35)

## Various Halachos Pertaining to Visiting a Church

### 1. Entering a Church; Vatican City

Many *poskim* hold that a church has the status of a *beis avodah zarah* and one may therefore not enter it, and must even keep four *amos* distance from it. Similarly, one may not visit Vatican City, as many *poskim* hold that one may not even enter the courtyard of a *beis avodah zarah*.

### 2. Entering a Monastery

The *poskim* debate whether one may enter a monastery since it is not a place of worship per se, but a residence (*Tzitz Eliezer* 14:91, *Rishumei Aharon* Y.D. 141).

### 3. Walking in a Garden Near a Church

It is technically permissible to walk in and enjoy a nice garden which is adjacent to a church, but it is nevertheless improper to do so (*Chashukei Chemed, Avodah Zarah* 51b).

### 4. Gazing at Decorations on a Church or at the Church Itself

One may not gaze at decorations that adorn a church, as they were painted for *avodah zarah* purposes. As a way of distancing oneself from all idolatry, one should even avoid looking at the outside of a church (see *Avnei Yashpeh* 1:153.4).

### 5. Entering a Building or Room Which Has a Cross in it

There is nothing wrong with entering a building or room with a cross in it if the cross does not serve any purpose for worship and prayer. The cross is merely symbolic (*Shulchan Aruch* Y.D. 143:14).

## Declaration Upon Seeing a Church, Monastery, or Mosque

Upon seeing a church, monastery, or mosque for the first time in thirty days, it is proper to say 'בית גאים יסח ה'. If the building is in ruins, one should praise Hashem and say 'א-ל נקמות ה' (*Shulchan Aruch* O.C. 224:11).

## Visiting Amish Towns

There is a prohibition to study other idolatrous religions, lest one stray and follow their ways. Nevertheless, one may visit the Amish since his intent is not to study their religion but simply for curiosity's sake, to see how they live without electricity as people did in the past. If, however, the tour guide starts talking about their religion, one should not listen but should divert his attention elsewhere (*Rav Yisroel Dovid Harfenes*).

**Visiting Egypt** The Gemara states that the Jews who lived in Alexandria were killed because they violated the prohibition against returning to Egypt. However, the *issur* only applies to one who intends to live there permanently; visiting Egypt is permitted (*Sukkah* 51b, *Rambam Melachim* 5:8, *Yechaveh Daas* 3:81).

**Visiting Spain** When the Jews were expelled from Spain in 1492, some say that they accepted upon themselves a *cherem* (ban) against returning

to Spain. However, this *cherem* is not mentioned by earlier sources. If there indeed was a *cherem*, it might have only been binding on those who were expelled, and not on their descendants. Even if their descendants were included, it might be limited to settling in Spain permanently, whereas visiting temporarily would be permitted. Therefore, the *poskim* say that there is nothing wrong with visiting Spain (see *Yabia Omer* 7 Y.D. 14).



Rav Yisroel Dovid Harfenes shlita reviewing The Halachic Guide to Travel & Vacation

ב) דאפילו היכא שהוא מכוין להנאתו גם כן מקרי עוסק במצוה. אלא שצידד הביאור הלכה, שאולי רק היכא שמכווין גם לשם מצוה אע"פ שעיקר כוונתו להרוויח. ולענין כתיבת ספרים, שהיא בודאי עצם המצוה, צידד הביאור הלכה שודאי חשוב עוסק במצוה אע"פ שכוונתו להרוויח. ולכאורה יש לתלות מחלוקת התורת חיים והגר"ז בהנ"ל, שנראה שעשיית שווקים וכי' יותר דומה לתגרים שאינם עוסקים בגוף המצוה, ולא לכתיבת סת"ם שהיא עצם המצוה. ובכל אופן אפשר שיש לחלק בין שכר מצוה ועוסק במצוה.

**המשך מעמוד 1** מורינו ראש הישיבה הג"ר אהרן זצ"ל, שה-Port Authority ודאי נעשה כדי שראש הישיבה יכול להגיע דרכה מניו יארק ללייקוואוד, אלא ששוטים הם ולא עשו כן לשם זה. וזה בניגוד לשיטת רבינו בעל תורת חיים שעל אלו הדברים שיש תועלת לבני ישראל יש להם שכר, ורק על שאר דברים אין להם שכר. ונראה שתלוי בדברי הביאור הלכה (סימן לח ד"ה הם ותגריהם), שהביא דברי המגן אברהם שם, שתגרים העוסקים בתפילין ומזוזות, אם עיקר כוונתם לא להשתכר, לא מקרי עוסק במצוה. והביאור הלכה הוכיח מסוגיא דבי"מ (פב,



Rabbi Menachem M. Abramson

Rabbi Mordechai Koster

הרב ישראל חיים אובנד / הבה"ח נתנאל מאיר ברקוויץ

הרב רפאל יצחק הכהן ראטענבערג

הרב שמואל נח מערמעלשטיין

מתיבתא תורה ודעת

מוה"ר אברהם חיים שור זצ"ל / הרב אברהם מנחם וויינשטיין